

РІШЕННЯ
щодо присудження наукового ступеня
кандидата наук

Спеціалізована вчена рада Д 29.051.11 Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля Міністерства освіти і науки України, м. Київ, прийняла рішення щодо присудження наукового ступеня кандидата психологічних наук **Антоненку Олександр Михайловичу**

на підставі прилюдного захисту дисертації
«Соціально-психологічне забезпечення міжкультурної адаптації студентської молоді з позиції позитивної психології»
у вигляді рукопису
за науковою спеціальністю 19.00.05 «Соціальна психологія; психологія соціальної роботи»

19 жовтня 2024 року, протокол № 24.

Антоненко Олександр Михайлович, 1987 року народження, громадянин України,
освіта вища: закінчив у 2008 році Київський національний університет імені Тараса Шевченка
за напрямом підготовки «Міжнародні відносини»;
закінчив у 2010 році Київський національний університет імені Тараса Шевченка
за спеціальністю «Міжнародні відносини».

В аспірантурі не навчався.

Працює спеціалістом з імміграційних питань міжнародних студентів у Сенека Політехніці (Канада) з 01 листопада 2022 року й по теперішній час.

Дисертація виконана у Східноукраїнському національному університеті імені Володимира Даля МОН України, кафедра практичної психології та соціальної роботи, м. Київ.

Науковий керівник – Завацька Наталія Євгенівна, доктор психологічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля МОН України, завідувачка кафедри практичної психології та соціальної роботи.

Здобувач має 23 опублікованих праці за темою дисертації, з них 19 праць написано без співавторів, 7 статей у наукових фахових виданнях, у тому числі:

1. Антоненко О.М. Проблеми міжкультурної адаптації студентської молоді: соціально-психологічний вимір. *Теоретичні і прикладні проблеми*

психології: зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. Сєверодонецьк: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2015. № 3 (38). С. 512-518.

<http://tpppjournal.com.ua/n3y2k15.html>

2. Антоненко О.М. Міжкультурна комунікація у системі акультурації студентської молоді в процесі її професійної підготовки. *Актуальні проблеми психології: зб. наук. праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України*. К.; Ніжин: ПП Лисенко, 2020. Т. IX, Вип. 13. С. 687-695.

<http://appspsychology.org.ua/index.php/ua/arkhiv-vydannia/tom-9/vipusk-13-2020>

3. Антоненко О.М. Соціокультурний тренінг розвитку міжкультурної адаптації студентської молоді. *Теоретичні і прикладні проблеми психології та соціальної роботи: зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. К.: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2023. № 3 (62). Т. 2. С. 307-319.

<https://doi.org/10.33216/2219-2654-2023-62-3-2-307-319>

http://tpppjournal.com.ua/n62y2k23_tom_2_a25.html

4. Legusov O., Antonenko O. Exploring the Impact of War on International Community College Students from Ukraine: A Case Study from Toronto. *Journal of Comparative and International Higher Education (JCIHE)*. 2024. Vol. 16. Issue 3. P. 24-38. (*Особистий внесок автора полягає у розкритті соціально-психологічних особливостей забезпечення міжкультурної адаптації студентської молоді в умовах війни*).

DOI: 10.32674/jcihe.v16i3.6250| <https://ojed.org/jcihe>

<https://ojed.org/index.php/jcihe/article/view/6250/2992>

Офіційні опоненти:

1. Литвиненко Ольга Дмитрівна, доктор психологічних наук, професор, завідувачка кафедри практичної та клінічної психології, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова МОН України,

дала позитивний відгук із зауваженнями:

1. У дисертації, шляхом ретельного відбору, досліднику значною мірою вдалося уникнути розбіжностей та необґрунтованого застосування того розмаїття підходів, парадигм, теоретичних засад та концепцій у вивченні проблеми соціальної підтримки в процесі міжкультурної адаптації студентської молоді, що породжує термінологічну неузгодженість та ініціює постійну активацію створення нових термінів, а також актуалізує проблему уніфікації термінологічного апарату. Проте, введення та використання поняття соціальної підтримки до феноменології психологічної підтримки, як окремої складової/функції, вимагає її

ретельного концептуального обґрунтування та більш чіткого визначення власне психологічних аспектів.

2. На нашу думку, робота могла бути більш змістовною, якщо б дисертант врахував у дослідженні специфіки міжкультурної адаптації такі важливі психологічні якості студентів, як рівень загального, емоційного та соціального інтелекту.
3. У тексті дисертації йдеться про принципи об'єднання учасників у групи для підвищення ефективності процесу їх міжкультурної адаптації, зокрема, адресне формування групи, врахування неформальних взаємин, які безумовно свідчать про новизну підходу дисертанта та додають новизни самому дослідженню. Однак, зазначені результати не відображено у науковій новизні та загальних висновках дисертації.
4. Висновки до розділів дисертації, зроблені автором, без сумніву відповідають визначеній меті та поставленим завданням дослідження, досить повно розкривають результати дослідження на кожному етапі, проте їх слід було б зробити більш стислими та лаконічними, надати їм узагальненості.

2. Черновська Лілія Володимирівна, кандидат психологічних наук, завідувачка кафедри психології, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка МОН України (м. Лубни),

дала позитивний відгук із зауваженнями:

1. Вважаємо, що робота набула б більшої системності, якщо б автор розкрив теоретичні підходи до проблеми міжкультурної адаптації та здійснив їх аналіз в історико-психологічному вимірі.
2. У постановці мети та завдань формувального етапу дослідження дисертант використовує поняття, які попередньо у тексті роботи не зустрічалися, наприклад, «групова ідентичність», «групова норма». Бажано було б узгодити предметно-понятійний апарат дослідження та змістовно розкрити ці поняття.
3. Запропонована автором комплексна програма соціально-психологічного забезпечення успішності міжкультурної адаптації студентської молоді з позиції позитивної психології, без сумніву, заслуговує на схвальну оцінку, але з тексту дисертації залишається незрозумілим, як саме у розробленій комплексній програмі такого забезпечення поєднуються, наприклад, механізми самоакцептації, реадаптації та інші.
4. У роботі дещо обмежено, на нашу думку, описуються перспективи подальших досліджень з обраного напрямку. Бажано отримати від дисертанта розширене бачення таких можливостей.

На дисертацію та автореферат надійшло 7 відгуків:

1. Від доктора психологічних наук, професорки Зої Кіреєвої, завідувачки кафедри загальної психології і психологічного консультування факультету психології і соціальної роботи Одеського національного університету імені І. І. Мечникова МОН України.

Відгук позитивний, зауважень немає.

2. Від доктора психологічних наук, професорки Алли Борисюк, завідувачки кафедри психології та філософії Буковинського державного медичного університету МОЗ України.

Відгук позитивний, зауважень немає.

3. Від доктора психологічних наук, професорки Євгенії Гейко, доцентки кафедри психології та соціальної роботи Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка МОН України.

Відгук позитивний, зауважень немає.

4. Від доктора психологічних наук, професорки Лариси Засекіної, професорки кафедри загальної та клінічної психології Волинського національного університету імені Лесі Українки МОН України.

Відгук позитивний, зауважень немає.

5. Від доктора психологічних наук, професорки Зоряни Ковальчук, завідувачки кафедри теоретичної психології Інституту управління, психології та безпеки Львівського державного університету внутрішніх справ.

Відгук позитивний, зауважень немає.

6. Від доктора психологічних наук, професорки В. В. Турбан, завідувачки лабораторією загальної психології та історії психології ім. В. А. Роменця Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.

Відгук позитивний, зауважень немає.

7. Від доктора психологічних наук, професорки Марини Орап, завідувачки кафедри психології Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка МОН України.

Відгук позитивний, зауважень немає.

У дискусії взяли участь члени спеціалізованої вченої ради: Ю. О. Бохонкова, доктор психологічних наук, спеціальність 19.00.05, зауважень немає; В. Й. Бочелюк, доктор психологічних наук, спеціальність 19.00.05, зауважень немає; О. Г. Лосієвська, доктор психологічних наук, спеціальність 19.00.05, зауважень немає; Л. С. Пілецька, доктор психологічних наук, спеціальність 19.00.05, зауважень немає; С. О. Гарькавець, доктор психологічних наук, спеціальність 19.00.05, зауважень немає; Н. А. Добровольська, доктор психологічних наук, спеціальність 19.00.05, зауважень немає; О. О. Блискун, доктор психологічних наук, спеціальність 19.00.05, зауважень немає; Г. М. Побокіна, кандидат психологічних наук, спеціальність 19.00.05, зауважень немає.

При проведенні таємного голосування виявилось, що із 9 членів спеціалізованої вченої ради, які взяли участь у голосуванні (з них 8 докторів наук за профілем дисертації), проголосували:

«За» – 9 членів ради,
«Проти» – немає,
недійсних бюлетенів – немає.

ВИСНОВОК

спеціалізованої вченої ради Д 29.051.11 при Східноукраїнському національному університеті імені Володимира Даля МОН України про присудження Антоненку Олександрю Михайловичу наукового ступеня кандидата психологічних наук за науковою спеціальністю 19.00.05 «Соціальна психологія; психологія соціальної роботи»

19 жовтня 2024 року
протокол № 24

На підставі вивчення дисертаційного дослідження Антоненка Олександра Михайловича «Соціально-психологічне забезпечення міжкультурної адаптації студентської молоді з позиції позитивної психології», відгуків офіційних опонентів – доктора психологічних наук, професора Литвиненко Ольги Дмитрівни, кандидата психологічних наук Черновської Лілії Володимирівни, прилюдного захисту дисертації спеціалізована вчена рада

УХВАЛЮЄ:

Дисертаційна робота Антоненка Олександра Михайловича є самостійним, завершеним теоретико-емпіричним дослідженням із актуальної проблеми соціальної психології, психології соціальної роботи. Дисертаційне дослідження виконане у межах комплексних науково-дослідних тем кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля «Соціокультурні та психологічні аспекти адаптації особистості в сучасному соціумі», «Соціально-психологічні основи розвитку адаптаційного потенціалу особистості засобами інноваційних психотехнологій в умовах трансформаційних змін сучасного суспільства».

Найбільш істотні результати дослідження:

– *обґрунтовано* необхідність та можливості задіяння ресурсу позитивної психології у міжкультурній адаптації студентської молоді в умовах сучасних соціогенних викликів;

– *визначено та систематизовано* соціально-психологічні предиктори успішності цього процесу за показниками соціокультурної адаптації (міжособистісне спілкування, академічна адаптація, приналежність до групи, екологічна адаптація, володіння мовою), стратегіями подолання стресових ситуацій (асертивні дії, вступ у соціальний контакт, пошук соціальної підтримки), рівнем міжкультурної комунікативної компетентності (міжкультурна стабільність, міжкультурний інтерес, відсутність етноцентризму, управління міжкультурною взаємодією), параметрами соціальної підтримки, специфікою її сприйняття та ядром соціальної мережі;

– *виокремлено* структуру особистісних якостей студентської молоді, асоційованих з їх позитивним впливом на її суб'єктивне благополуччя і

підвищення резильєнтності у процесі міжкультурної адаптації в умовах сучасного соціуму;

– *розроблено* концептуальні й змістовно-процесуальні засади побудови і реалізації комплексної програми соціально-психологічного забезпечення успішності міжкультурної адаптації студентської молоді, ефективність якої обумовлена застосуванням провідних положень і принципів позитивної психології та системністю впровадження позитивних психологічних інтервенцій;

– *доведено* дієвість розробленої програми через зниження проявів соціокультурної дезадаптації, збільшення арсеналу застосування адаптивних копінг-стратегій та уміння їх ефективного використання; зростання міжкультурної комунікативної компетентності (за показниками міжкультурної стабільності, міжкультурного інтересу, відсутності етноцентризму та управління міжкультурною взаємодією); підвищення задоволеності життям, загальної самоефективності; розширення мережі соціальної підтримки, зростання конструктивності соціальної взаємодії і соціальної інтеграції, адекватності уявлень про види соціальної підтримки, можливості її отримання та сприйняття, що сприяло успішності міжкультурної адаптації студентської молоді та підвищенню її суб'єктивного благополуччя загалом.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що:

– *вперше*: науково обґрунтовано необхідність та можливості задіяння ресурсу позитивної психології у міжкультурній адаптації студентської молоді в умовах сучасних соціогенних викликів; *визначено та систематизовано* соціально-психологічні предиктори успішності цього процесу за показниками соціокультурної адаптації (міжособистісне спілкування, академічна адаптація, приналежність до групи, екологічна адаптація, володіння мовою), стратегіями подолання стресових ситуацій (асертивні дії, вступ у соціальний контакт, пошук соціальної підтримки), рівнем міжкультурної комунікативної компетентності (міжкультурна стабільність, міжкультурний інтерес, відсутність етноцентризму, управління міжкультурною взаємодією), параметрами соціальної підтримки, специфікою її сприйняття та ядром соціальної мережі; *виокремлено* структуру особистісних якостей студентської молоді, асоційованих з їх позитивним впливом на її суб'єктивне благополуччя і підвищення резильєнтності у процесі міжкультурної адаптації в умовах сучасного соціуму;

– *розроблено* концептуальні й змістовно-процесуальні засади побудови і реалізації комплексної програми соціально-психологічного забезпечення успішності міжкультурної адаптації студентської молоді, ефективність якої обумовлена застосуванням провідних положень і принципів позитивної психології та системністю впровадження позитивних психологічних інтервенцій;

– *дістали подальшого розвитку*: погляди на соціально-психологічні підходи до принципів, засобів і технологій підвищення успішності

міжкультурної адаптації студентської молоді, зокрема з позиції позитивної психології;

– *поглиблено*: теоретико-методологічні положення стосовно прогностичних критеріїв та детермінант міжкультурної адаптації студентів з урахуванням відмінностей у показниках цього процесу залежно від їх приналежності до культури.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання методичного інструментарію для вивчення соціально-психологічних особливостей міжкультурної адаптації студентської молоді в умовах сучасного соціуму; у розробці принципів побудови та змісту, а також апробації комплексної програми соціально-психологічного забезпечення успішності міжкультурної адаптації студентської молоді з позиції позитивної психології й проведенні оцінки її ефективності.

Теоретично та емпірично обґрунтовані положення дисертації можуть використовуватися для змістовного наповнення соціально-психологічних програм з підвищення успішності міжкультурної адаптації студентської молоді, а також бути рекомендовані для впровадження у закладах вищої освіти з метою формування та розвитку міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх фахівців різного профілю та форм навчання, підвищення їх суб'єктивного благополуччя та резильєнтності в умовах сучасних соціогенних викликів з задіянням принципів і методів позитивної психології.

Надійність та вірогідність результатів дослідження забезпечені методологічним обґрунтуванням вихідних теоретичних позицій, використанням взаємодоповнюючих методів, що відповідають меті та завданням дослідження, репрезентативністю вибірки, поєднанням кількісних та якісних методів аналізу отриманих емпіричних даних, використанням методів математичної статистики з залученням сучасних програм обробки даних.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні та практичні положення дисертаційної роботи було представлено на науково-практичних конференціях та семінарах-тренінгах різного рівня, зокрема на *міжнародних*: науково-практичній конференції «Хуманізація и демократизация на университетското образование» (Китен, Бългaрия, 2007 р.), науково-практичній конференції «Актуальні питання вітчизняної, світової історії та науки: пошуки, роздуми, знахідки» (Луганськ, 2008 р.), V науково-практичній конференції студентів, аспірантів і молодих науковців «Європейська та євроатлантична інтеграція і транскордонне співробітництва» (Луцьк, 2008 р.), науково-практичній конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Актуальні проблеми міжнародних відносин» (Київ, 2012 р.), VII науково-практичній конференції студентів та молодих вчених «Актуальні проблеми зовнішньої політики України» (Чернівці, 2013 р.), XI науковій міждисциплінарній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Шевченківська весна. Сучасний стан науки: досягнення, проблеми та перспективи розвитку» (Київ, 2013 р.), IX науково-практичній конференції «Інституціональні перетворення в суспільстві: світовий досвід і українська

реальність» (Мелітополь, 2014 р.), науковій конференції «II Весняні наукові читання» (Донецьк, 2014 р.), III науково-практичній конференції «Актуальні питання соціальної та практичної психології у координатах сучасних парадигм» (Сєвєродонецьк, 2015 р.), V науково-практичній конференції молодих учених, аспірантів і студентів «Сучасні проблеми гуманітарної науки і практики: філософський, психологічний та соціальний виміри» (Київ, Сєвєродонецьк, 2016 р.), XVII науково-практичній конференції «Релігія, релігійність, філософія та гуманітаристика у сучасному інформаційному просторі: національний та інтернаціональний аспекти» (Монреаль, 2018 р.), VIII scientific and practical conference «Labyrinths of Reality» (Montreal, 2020), VIII науково-практичній конференції, присвяченій пам'яті професора Ващенко Ірини Володимирівни «Сучасні проблеми гуманітарної науки і практики: філософський, психологічний та соціальний виміри» (Сєвєродонецьк, 2021 р.), IX науково-практичній конференції «Сучасні проблеми гуманітарної науки і практики: філософський, психологічний та соціальний виміри» (Київ, 2023 р.), II Multidisciplinary Conference «Main Challenges And Issues Of University Education In War Conditions: Ukraine – 2022-2024» (Winnipeg, Canada, 2024); з міжнародною участю: XVI науково-практичній конференції «Соціально-психологічні проблеми гендерної стратифікації суспільства» (Київ, 2024 р.); *всеукраїнських*: семінарах-тренінгах у межах Програми «Справедливість для всіх» Агенції США з міжнародного розвитку (USAID): «Формування резильєнтності (життєстійкості), як особистий ресурс в умовах війни» (Київ, 2023 р.), «Удосконалення комунікативних здібностей: технології розвитку soft skills» (Київ, 2023 р.), «Синергія інтелекту та тіла: науково-педагогічна компетентність» (Київ, 2024 р.); *міжвузівських*: Третій науковій конференції з актуальних питань вітчизняної, всесвітньої історії та освіти, науки і техніки «Актуальні питання вітчизняної, світової історії та науки: пошуки, роздуми, знахідки» (Луганськ, 2007 р.), XII науковій конференції з актуальних питань вітчизняної та світової історії держави і права (Луганськ, 2013 р.); доповідалися та обговорювалися на розширених засіданнях кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (2015-2024 рр.).

Публікації. Основні положення й висновки дисертаційної роботи представлено у 23 публікаціях автора, з яких 7 статей у наукових фахових виданнях із психології (з них 5 статей – у наукометричних виданнях, 1 з яких – у міжнародному періодичному наукометричному виданні), 16 публікацій – у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій та інших виданнях.

Спеціалізована вчена рада вважає, що:

1. Дисертаційне дослідження Антоненка Олександра Михайловича «Соціально-психологічне забезпечення міжкультурної адаптації студентської молоді з позиції позитивної психології» є самостійним, завершеним теоретико-емпіричним дослідженням із актуальної проблеми соціальної психології.

2. Дисертація Антоненка Олександра Михайловича «Соціально-психологічне забезпечення міжкультурної адаптації студентської молоді з позиції позитивної психології» є кваліфікованою науковою працею з відповідним обсягом основного тексту, оформленого відповідно до державного стандарту.
3. Дисертація відповідає п. 9, 11, 12, 13 постанови Кабінету Міністрів України № 567 (із змінами) від 24 липня 2013 р. про затвердження «Порядку присудження наукових ступенів» та положенню про спеціалізовану вчену раду наказу Міністерства освіти і науки України від 14.09.2011 р. № 1059 (із змінами) від 12.03.2012 р.
4. Антоненко Олександр Михайлович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата психологічних наук з наукової спеціальності 19.00.05 «Соціальна психологія; психологія соціальної роботи».

На підставі результатів таємного голосування та прийнятого висновку спеціалізована вчена рада присуджує Антоненку Олександрю Михайловичу науковий ступінь кандидата психологічних наук з наукової спеціальності 19.00.05 «Соціальна психологія; психологія соціальної роботи».

Головуюча на засіданні
спеціалізованої вченої ради

доктор психологічних наук,
професор Ю. О. Бохонкова

Учений секретар засідання
спеціалізованої вченої ради

кандидат психологічних наук
доцент Г. М. Побокіна

19 жовтня 2024 р.

Атестаційна справа зареєстрована у Міністерстві освіти і науки України
під № _____

Затверджено рішення спеціалізованої вченої ради про присудження
наукового ступеня кандидата психологічних наук рішенням атестаційної
колегії Міністерства освіти і науки України від " ____ " _____ 20__ року.

Видано диплом _____
(серія, номер)

Начальник відділу _____
(підпис) (прізвище, ініціали)